

Пред нама су текстови Политичке платформе за разговоре са представницима Привремених институција самоуправе у Приштини и предлог текста Резолуције Народне скупштине Републике Србије о основним принципима за политичке разговоре са Привременим институцијама самоуправе на Косову и Метохији. И један и други текст се, а посебно Платформа, итекако тичу положаја Епархије рашко-призренске, а у ширем смислу Српске Православне Цркве, и због тога потребују адекватну анализу.

У Политичкој платформи за разговоре са представницима Привремених институција самоуправе у Приштини, под тачком В је обелодањено да Република Србија, поред осталог, посебно инсистира „на успостављању уговорног односа између Српске Православне Цркве и Привремених институција самоуправе у Приштини”, као и на томе да би „овим уговором, који би требало да узме у обзир искуства из статуса Римокатоличке Цркве у Италији, требало да буде утврђена међународно валидна гаранција за објекте Српске Православне Цркве, црквене поседе и деловање Српске Православне Цркве на подручју покрајине”, а да „деталји везани за преговарачку позицију по овом питању морају да буду усаглашени са представницима Српске Православне Цркве”.

1. Спорна питања првог става

Овако формулисан политички став државног руководства Србије отвара много питања и доноси још више нејасноћа. Пре свега, нејасно је (и непознато) да ли је Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве уопште консултован приликом формулисања овог предлога. Преговарачка позиција Републике Србије по овом питању је, дакле, јасна: предложено је заснивања уговорног односа између Српске Православне Цркве и Привремених институција самоуправе, и то по узору на Римокатоличку Цркву у Италији, тојест на уговоре Свете Столице и Републике Италије, уз обезбеђивање међународно валидних гаранција за имовину и мисију Српске Православне Цркве на Косову и Метохији.

Пише: Велибор Џомић
субота, 19 јануар 2013 17:17

Овде се уочава више спорних питања. Да ли Српској Цркви одговара уговорни однос са Привременим институцијама самоуправе на делу територије која по Уставу Републике Србије спада у територију Србије? Из којих су се разлога творци овог предлога одлучили да као узор за Србију узму положај Римокатоличке Цркве? Да ли је у случају положаја Српске Православне Цркве, тојест Епархије рашко-призренске, на Косову и Метохији адекватан пример положаја Римокатоличке Цркве у Италији, у којој већина становништва припада римокатоличкој вероисповести и у којој није било НАТО-интервенције и једностраног проглашења независности једног дела италијанске територије? Да ли Српској Цркви уопште одговара тај пример и та врста положаја једне њене епархије? И, на крају, ако Српској Цркви и, још више, реалности на Косову и Метохији одговара пример положаја Римокатоличке Цркве у Италији, онда је потпуно непотребан захтев за „међународно валидним гаранцијама за објекте Српске Православне Цркве, црквене поседе и деловање Српске Православне Цркве на подручју покрајине”. Које су то и какве су међународно валидне гаранције и у којим међународно-правним актима се налазе такве гаранције за црквену имовину Српске Православне Цркве мимо оних које већ има Римокатоличка Црква у Италији? И да ли је то уопште могуће обезбедити?

2. Питање уговора

Познато је да се Србија, за разлику од Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине, није определила за потписивање уговора са Српском Православном Црквом и другим традиционалним Црквама и верским заједницама. Таквих уговора нема ни у Аутономној покрајини Војводини. Да ли је реално да Србија од косовско-метохијских Арбанаса тражи да примене модел који ни Србија није применила? Затим, да ли је реално и, што је важније, колико може бити компатибилно са добро познатим ставом Светог Архијерејског Сабора и Синода о Косову и Метохији инсистирање на потписивању уговора Српске Православне Цркве са Привременим институцијама самоуправе у Приштини, које се, у скоро свим јавним гласилима и електронским медијима у Србији, називају „Скупштина Косова, Влада Косова, председник Косова, председник Владе Косова”? Творцима ове идеје је, без сумње, јасно да друга уговорна страна никако не би могла да се појави под називом „Привремене институције самоуправе” него само као „Влада Косова”. Још им је јасније, из претходних споразума, да уговор у име те уговорне стране не би потписао нико у име „Привремених институција самоуправе” него у име „Владе Косова”, чије су надлежности утврђене чланом 93 такозваног Устава Републике Косово. Зар творцима ове идеје, иначе једногласно усвојене у Влади Србије, није пало у очи да би Српска Православна Црква на тај начин признала „Владу Косова”? Јер, она је формирана и ради у сагласности са такозваним Уставом Републике Косово којим је та покрајина проглашена за „независну и суверену државу” (ст. 1 чл. 1 такозваног Устава Републике Косова). Само ова чињеница у потпуности дерогира предлог за уговорно решење положаја Српске Православне Цркве на Косову и Метохији. У том послу, не би се одмакло даље од неприхватљивог за Српску Православну Цркву легитимисања друге

уговорне стране.

Затим, такав уговор није могућ без захтева да косовско-метохијски Арбанаси измене Закон о верским слободама од 2006. године, али и такозвани Устав Републике Косово, с обзиром на то да тај акт у члану 39 нормира систем стриктне одвојености „верских заједница од државе”.

Даље, шта би чинило садржај тог Уговора по узору на италијански модел? Вероватно су творци овог предлога мислили на сарадњу Српске Православне Цркве са нелегално проглашеним институцијама на Косову и Метохији.

3. Положај Римокатоличке Цркве у Италији

С обзиром на понуђени модел положаја Римокатоличке Цркве у Италији као прототип положаја Српске Православне Цркве, тојест Епархије рашко-призренске, неопходно је да знамо какав је уставни и законски положај Римокатоличке Цркве у тој држави. Италија је по одредбама важећег Устава парламентарна република. Верски састав становништва је следећи: 82% римокатолици и остали (250 хиљада протестаната, 700 хиљада муслимана, 35 хиљада Јевреја). У члану 7 Устава Италије прописано је да су „држава и Католичка Црква независне и суверене свака у сопственој сфери. Њихови односи су регулисани Латеранским уговорима. Измене уговора које су прихватиле обе стране не захтевају процедуру уставних амандмана”. У члану 8 Устава Италије прописано је да су „све вероисповести подједнако слободне пред законом. Вероисповести које су другачије од католичке имају право да се организују у складу са својим правилима, под условом да та правила нису у супротности са италијанским законом. Њихови односи са државом су регулисани законом на основу уговора између државе и њихових представника”. У члану 19 Устава прописано је да „свако има право да слободно исповеда своја верска уверења у било којој форми, појединачно или у заједници са другима, да их шири и манифестује, јавно или приватно, под условом да верски ритуали нису у супротности са јавним моралом”. И у члану 20 Устава прописано је да „црквена природа, верски разлози или ритуална сврха једне верске институције или заједнице не може представљати разлог за специјална ограничења предвиђена законом нити за специјално опорезивање у погледу њиховог оснивања, правног статуса или било које њихове активности”.

Латерански уговор између Свете Столице и Италије од 1929. године регулише положај

Државе Ватиканског Града у оквиру Италије и односе међу њима тако да би се мало шта из тог уговора могло користити као узор за уговорно регулисање положаја Српске Православне Цркве на Косову и Метохији. Измене и допуне Латеранског уговора, које су заједнички усвојиле Света Столица и Италија 3. јуна 1985. године, у потпуности прокламују начело сарадње државе Италије и Римокатоличке Цркве. То је нормално и природно у италијанским условима, али, судећи по приликама и положају Епархије рашко-призренске, тешко је рећи да би се ту могао наћи прави узор. Стручно посматрано, једнако је неприменљив италијански модел као што је, пре неколико година, неко у србијанским медијима прокламовао идеју да се положај манастира на Косову и Метохији уреди на основу положаја Свете Горе у Грчкој.

4. Верске заједнице у Скупштини Аутономне покрајине Косова и Метохије

У тачки Д Платформе предвиђено је да се тражи „формирање дводомне Скупштине Аутономне покрајине Косова и Метохије у којој би горњи дом представљао Дом региона и верских заједница, а доњи дом би био Дом грађана”. У Дому региона и верских заједница би ”сви региони и главне верске заједнице били равноправно заступљени”. Треба знати да и важећи Устав Републике Србије и такозвани Устав Републике Косово прокламују начело одвојености Цркава и верских заједница од државе и да је овај предлог, сâм по себи, неприменљив.

Појам „главних верских заједница” не постоји у Србији, а ни на Косову и Метохији. Предлагачи вероватно под „главним верским заједницама” подразумевају Српску Православну Цркву, Римокатоличку Цркву и Исламску заједницу. Ако је то тако, онда је предлог сâм по себи дискриминаторан у односу на остале верске заједнице. Чак и када овај предлог не би био дискриминаторан, поставља се питање ко и како може натерати „главне верске заједнице” на Косову и Метохији да уђу у политичку борбу и одлучују у једном од два дома тог парламента који српска страна назива „Скупштина Аутономне покрајине Косова и Метохије”, а арбанашка „Скупштина Републике Косово”. Затим, како би се бирали посланици из редова „главних верских заједница” за горњи дом тог парламента? И да ли би „главне верске заједнице” у својим унутрашњим процедурама отварале некакве изборне процесе и такмичење свештеника за функцију посланика горњег дома? *O tempora, o mores!*

5. Усаглашавање државе са Српском Православном Црквом

Пише: Велибор Џомић
субота, 19 јануар 2013 17:17

Више је него проблематичан став да „детаљи за преговарачку позицију по овом питању (уговора са приштинским Арбанасима по италијанском узору) морају бити усаглашени са представницима Српске Православне Цркве”. Евидентно је, међутим, да понуђена основа италијанског модела, изгледа, не мора бити (а вероватно и није) усаглашена са представницима Српске Православне Цркве. Нејасно је на које се представнике Српске Православне Цркве мисли. Да ли је то Патријарх српски или Епископ рашко-призренски, с обзиром на то да Патријарх представља Српску Православну Цркву, а Епископ рашко-призренски Епархију као органски део Српске Православне Цркве? Ни један ни други, уз све уважавање њиховог достојанства, нема право да у оквиру своје представничке надлежности о томе самостално доноси одлуку. Ако је нејасно да ли су предлагачи под „представницима Српске Православне Цркве” мислили на Патријарха или Епископа, онда је сасвим јасно да под „представницима Српске Православне Цркве” нису прецизно и јасно подразумевали Свети Архијерејски Сабор и Свети Архијерејски Синод као највиша законодавна и извршна тела у Српској Православној Цркви која су, по Уставу Српске Православне Цркве, једино меродавна за доношење одлука о таквим питањима.

Судећи по тексту Платформе, више је него очевидно да се о једној од духовно и национално најзначајнијих епархија Српске Цркве покушава наметнути став који је директно у супротности са Уставом Републике Србије и Законом о Црквама и верским заједницама.

6. Закључак

Може се закључити да арбанашка страна неће прихватити предлоге који су понуђени. Али, тешко је закључити да би и Српска Православна Црква прихватила ове предлоге. И поред тешких услова и чињенице да на Косову и Метохији владају терор и безакоње, највиша и најважнија тела Српске Православне Цркве и даље треба, по мом мшљењу, да траже заштиту, не инсистирајући на немогућим правним моделима него на заштити Епархије рашко-призренске на исти начин као и за сва друга правна лица, а за заштиту светиња или културних добара треба инсистирати на примени међународних конвенција о заштити културних добара.

Аутор је протојереј-ставрофор

(Сајт СПЦ)